

RENATE PILLINGER, STUDIEN ZU RÖMISCHEN ZWISCHENGOLDGLÄSERN
I GESCHICHTE DER TECHNIK UND DAS PROBLEM DER AUTHENTIZITÄT,

Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1984 (Studii despre obiectele de sticlă romane lucrate cu foiță de aur între straturi). 124 pag. + 260 imagini pe 112 planșe alb negru + 32 planșe color.

Lucrarea de față reprezintă partea I a unui studiu despre sticla cu foiță de aur între straturi.

În introducere se face distincția clară dintre cele două tehnologii metodologice asemănătoare, dar fundamental opuse, pentru executarea sticlei aurite la suprafață și a sticlei lucrate și pictate cu foiță de aur între straturi. În privința acestora, problema verificării autenticității trebuie să rămână permanent în atenția cercetătorilor. Deoarece stabilirea autenticității unei piese necesită ajutorul multor tehnologii și metode, iar tehnologia arheologică a sticlei este o știință foarte tină, cartea de față și-a propus să prezinte piesele pentru care ar fi indicată o analiză amănunțită (cercețări tehnologice, istorico-filologice etc.) și să atenționeze asupra obiectelor susceptibile de falsuri. Punctul de greutate al cărții este însă clasificarea tipologică și istorică a exemplurilor discutate, precum și stabilirea prototipurilor.

La început se face un scurt istoric al vaselor de sticlă cu foiță de aur între straturi pe baza prezentării unor exemple și găsirii analogiilor potrivite.

Este prezentat un vas roman creștin, dintr-o colecție particulară nord-africană, a lui A. M. Topic Mimara (Tanger) și care azi se află la Zagreb. Se fac referiri la asemănările cu unele exemplare din diferite colecții de vase de acest gen, reprezentând portrete, aflate la Londra, Roma, New Haven, Athena, Köln, New York și Corning. Vasul exemplificat prezintă o acuarelă. Pe partea exterioară a fundului se află o crip-

togramă, iar pe cea interioară un portret de familie în jurul căruia este dispusă inscripția în citire probabilă dată de autoare „in dei nomine amen“.

În continuare sint comentate câteva falsuri ale vaselor cu foiță de aur între straturi și care au reprezentări de portrete pe fond albastru sau negru: un portret de familie aflat în pinacoteca din Brescia, datind din sec. III; alte portrete suspectate în mod greșit ca fiind neautentice, iar altele ca fiind antice și, în sfârșit, alte două vase de sticlă din colecția Topic cu decor aurit în interior.

Autoarea face referiri la începuturile imitațiilor antice și metodei aplicării foiței de aur între straturi, bazată pe o trecere în revistă a literaturii consacrate problemei, plecând de la Heraclius (Italia, sec. VI e.n.) și trecind la Theophilus, călugăr benedictin și bijutier din Germania, în jurul anului 1100.

Această tehnică este continuată pe la 1080 de J. de Garlandia (după rețetele sale s-a lucrat în Franța și Anglia) și mai târziu, sec. XIV, de Cennino Cennini, pictor italian care tratează și obiectele de podoabă din sticlă cu foiță de aur între straturi.

În sec. al XVI-lea apar primele vase venețiene de sticlă de acest gen (1979 expoziția Muzeului Britanic „The golden Age of Venetian glass“).

În sec. al XVII-lea, în Germania apar încercări în producția acestor obiecte de sticlă — J. Knuckel (1612). Secolul al XVIII-lea a preluat tehnica lui Knuckel mai ales în Boemia — mai întâi pahare, apoi cupe cu reprezentări de divinități sau scene mitologice.

La jumătatea sec. al XVIII-lea, la Roma, a început producția de falsuri prin topirea și prelucrarea fragmentelor de sticlă antică (vezi Winckelmann, Biblioteca Apostolica Vaticana), dar în 1730, un vas de băut din Muzeul Victoria și Albert din Londra, dovedește continuitatea tehnicii antice, fără tangențe cu falsurile.

În anul 1787, austriacul J. J. Mildner a preluat metoda, prelucrând pahare cu portrete-medalion; alte încercări ale tehnicii respective se semnalează în Anglia.

Ca dovezi ale acestei continuități în sec. XVIII—XIX sînt amintite două piese distincte: un *secretair* decorat cu sticlă și foiță (Boston) și un ceas de perete (New York, Historical Society). Sînt remarcate, de asemenea, succesele lui F. Slade și experiențele lui N.H.J. Westlake din 1901.

În încheierea acestui capitol, autoarea vorbește pe scurt despre imitațiile din secolul XX.

Partea a II-a a cărții reprezintă un excurs în legătură cu două obiecte de sticlă din Museo Sacro de la Biblioteca Apostolica Vaticana. Este vorba de două portrete realizate în aceeași tehnică a

foiței de aur între straturi. Primul este un portret de familie aplicat pe o placă funerară, cu dipinti, al doilea un portret al unui copil de 5 ani, ambele fiind date în a doua jumătate a sec. III e.n.

În continuare, urmează lista de prescurtări, registrul numelor, un inventar al obiectelor de sticlă discutate și locul lor de depozitare, lista exemplarelor azi dispărute sau cu locul de depozitare necunoscut, inventarul inscripțiilor și numelor amintite în acestea. Sînt menționate izvoarele primare mai des folosite și, la sfîrșit, se dau planșele cu ilustrația alb-negru și color.

Realizată în condiții grafice superioare, cu ilustrația excelentă, lucrarea se dovedește a fi un studiu realizat cu competență și acurție științifică, de mare utilitate nu numai pentru cercetătorii de specialitate, ci și pentru amatori.

Așteptăm deci, cu nerăbdare, partea a II-a a acestei lucrări care se înscrie nu numai ca o reușită personală a autoarei, ci și ca un punct de referință în bibliografia dedicată acestui subiect.

C. MĂRGINEANU

M. BUCOVAȚĂ